

Ojciec święty rozpatrzywszy obydwie ryty z należąca uwagą, z pomocą wspomnianej Rady i tej Świętej Kongregacji Obrzędów, na audiencji udzielonej dnia 4 marca 1965 roku Prefektowi Świętej Kongregacji Obrzędów, Arkadiuszowi Marii Kard. Larraona, zatwierdził je w specjalny sposób Swoją powagą w całości i w szczegółach i kazał ogłosić, aby wszyscy wiernie ich przestrzegali od Wielkiego Czwartku dnia 15 kwietnia 1965 roku i aby dokładnie przedrukowano je w Pontyfikale oraz w Mszałe Rzymskim.

Bez względu na jakiegokolwiek przeciwne zarządzenia.

Dnia 7 marca 1965 roku

JAKUB Kard. LERCARO
Arcybiskup Boloński
Przewodniczący Rady
do wykonania Konstytucji
o Liturgii

ARKADIUSZ M. Kard. LARRAONA
Prefekt S.K.O.
FERDYNAND ANTONELLI O.F.M.
Sekretarz S.K.O.

Tłumaczył O. Franciszek Małaczyński OSB.

Tyniec

OBRZĘDY MSZY KONCELEBROWANEJ

W S T Ę P

O przywileju koncelebrowania

1. Koncelebra, w której właściwie okazuje się jedność kapłaństwa jest praktykowana w Kościele dotąd tak na Wschodzie, jak i na Zachodzie. Przeto Sobór słusznie rozszerzył możliwość koncelebrowania na następujące wypadki:

1° a) w Wielki Czwartek, tak w Mszy z poświęceniem Olejów, jak i w Mszy wieczornej;¹

b) w Mszach na Soborach, Zebraniach Biskupów i Synodach;

c) w Mszy z Benedykcją Opata.

2° Oprócz tego, za zgodą Ordynariusza, do którego należy osądzanie użyteczności koncelebry:

a) w Mszy konwentualnej i w Mszy głównej w kościołach i kaplicach, gdy pożytek wiernych nie wymaga pojedynczej celebry wszystkich obecnych kapłanów;

b) w Mszach na różnego rodzaju zebraniach księży czy to diecezjalnych czy zakonnych.²

Jednakże zawsze jest zastrzeżona każdemu kapłanowi możliwość pojedynczego odprawienia Mszy, byle by nie w tym samym czasie i w tym samym kościele i nie w Wielki Czwartek (*Konst. o Liturgii św.*, art 57).

2. Aby jedność kapłaństwa okazała się właściwie, koncelebra jest

¹ Czy na Mszę koncelebrowaną w Wielki Czwartek potrzebne jest zezwolenie Ordynariusza? — Odp.: Nie, chyba że ze specjalnych powodów (np. brakuje Mszy dla wiernych) wydano osobne przeciwne zarządzenie. Bowiem *Konstytucja Liturgiczna* art. 57, 1a i *Ritus concelebrationis* 1, 1a dają *ipso iure* wszystkim kapłanom przywilej koncelebrowania w Wielki Czwartek na Mszy wieczornej. (*Consilium ad Exsequendam Constitutionem de Sacra Liturgia, Notitiae* nr. 9—10 (1965).

² Czy wypada mieć koncelebrę w miejsce kilku pojedynczych Mszy, które zwykle się gdzieś odprawiać w czasie Mszy pogrzebowej? — Odp.: Tak. (*C.a.E.C. Notitiae* 5 (1965).

dozwolona tylko raz jeden w dniu w poszczególnym kościele i w poszczególniej kaplicy. Gdzie jednak jest duża liczba kapłanów, Ordynariusz lub Wyższy Przełożony, o którym w następnym punkcie, może pozwolić na kilka w jednym dniu koncelebracji, ale następujących po sobie.

O kierowaniu urządzaniem koncelebry

3. Do Biskupa należy, według prawa, kierowanie w swojej diecezji urządzaniem koncelebry, także w kościołach wyjętych i kaplicach publicznych.

Natomiast do każdego Ordynariusza, a także Wyższego Przełożonego Zakonów kleryckich nie wyjętych i Zgromadzeń kleryckich żyjących we wspólnocie bez ślubów, należy osądzanie o użyteczności koncelebry oraz dawanie zezwolenia w swoich kościołach i kaplicach, jak również określanie liczby współcelebransów, zgodnie z przepisem następnego artykułu, jeżeli, biorąc pod uwagę okoliczności, osądzi, że tego wymaga godność ceremonii.

O liczbie współcelebransów

4. Liczbę współcelebransów, w poszczególnych wypadkach, określa się biorąc pod uwagę tak kościół, jak i ołtarz, przy którym się koncelebry, tak aby współcelebransi mogli stać wokół ołtarza, choćby nie wszyscy dotykali bezpośrednio mensy ołtarzowej.

Należy się jednak postarać, aby święte ceremonie mogły być dobrze oglądane przez wiernych; dlatego będzie właściwe, aby współcelebransi nie zajmowali miejsc przy tym boku ołtarza, który zwrócony jest do ludu.

O koncelebrze w czasie Konsekracji Biskupa, Błogosławieństwa Opata i Święceń kapłańskich.

5. Przy Konsekracji Biskupa jest bardzo wskazane, aby Biskupi współkonsekratorzy koncelebrowali Mszę z Biskupem konsekratorem i Biskupem nowokonsekrowanym.

Również przy Błogosławieństwie Opata wypada, aby Opaci asystujący koncelebrowali Mszę z Biskupem i Opatem, który otrzymał błogosławieństwo.

Przy Święceniach Kapłańskich wszyscy neoprezbiterzy są obowiązani koncelebrować z Biskupem.

W tych wszystkich przypadkach, Biskup celebrans główny może dopuścić także innych do koncelebrowania.

Ryt koncelebry

6. Przepisy, które następują, należy zachować ilekroć koncelebryje się Mszę w rycie rzymskim; mogą one mieć zastosowanie, zachowawszy wszystko co prawnie należy zachować, także w innych rytach łacińskich.

7. Każdy kapłan rytu łacińskiego może koncelebrować z innymi kapłanami rytu łacińskiego, choćby Mszę celebrowano w innym niż jego rycie.

O nie przyjmowaniu współcelebransów po rozpoczęciu Mszy

8. Po rozpoczęciu Mszy nie wolno już nikogo, z jakiegokolwiek przyczyny dopuścić do koncelebrowania.

O Mszach kilkakrotnie celebrowanych lub koncelebrowanych w tym samym dniu

9. a) Kto w Wielki Czwartek celebrował lub koncelebrował Mszę z poświęceniem Olejów, może celebrować lub koncelebrować także Mszę wieczorną.

b) Kto w noc Wielkanocną celebrował lub koncelebrował pierwszą Mszę, może celebrować lub koncelebrować drugą Mszę Wielkanocną.

c) W Boże Narodzenie, jeżeli celebryje się w swoim czasie, wszyscy kapłani mogą koncelebrować trzy Msze.

d) Kto koncelebruje na Synodzie, na Wizytacji pasterskiej, lub na zebraniach księży z Biskupem albo jego delegatem, może, według uznania tegoż Biskupa, odprawić drugą Mszę dla pożytku wiernych.

W innych przypadkach, ten kto koncelebruje nie może w tym dniu odprawić drugiej Mszy³.

Stypendium

10. Poszczególni współcelebranci mogą legalnie przyjąć stypendium zgodnie z przepisami prawa.

O katechezie, poprzedzającej koncelebrę

11. Duszpasterze powinni się troszczyć, aby wierni, którzy biorą udział w koncelebrze, zostali przez odpowiednią katechezę właściwie pouczeni o samej ceremonii i jej znaczeniu.

Zasady ogólne

12. Wszyscy współcelebranci powinni ubrać te szaty liturgiczne, które zwykle ubierają, gdy sami Mszę odprawiają. Natomiast Biskupi współcelebranci ubierają tylko humerał, albę, pasek, krzyż pectorał, stulę, ornat, manipularz i mitrę.

Szaty liturgiczne są tego koloru, jaki przysługuje Mszy. Jednakże, przy zachowaniu koloru właściwego Mszy przez celebransa głównego, współcelebranci mogą, z konieczności, posłużyć się kolorem białym, z wyjątkiem Mszy za zmarłych.

W wypadkach specjalnych, należy sprawę przedstawić Stolicy Apostolskiej.

13. Celebrans główny, jeżeli inaczej nie jest podane w następnych rubrykach, wykonuje wszystkie czynności obrzędowe i odmawia wszystkie modlitwy, które sam wedle zwyczaju, zgodnie z różnymi formami Mszy, powinien wykonywać i odmawiać kiedy sam celebruje. Stosownie do tego pochyla się, przykłęka, całuje ołtarz, błogosławi ofiary i wykonuje inne gesty, tak jak jest w rubrykach. Niech jednak dobrze uważa, aby modlitwy, które powinien śpiewać lub odmawiać razem z innymi współcelebransami, wypowiadał wyraźniej i głośniejsz niż inni współcelebranci, tak, aby wszyscy razem z nim mogli wymawiać każde słowo, zwłaszcza zaś słowa konsekracji, które powinny być wypowiedziane przez wszystkich i w tym samym momencie, chociaż wystarczy moralna jedność słów.

14. Inni natomiast współcelebranci wykonują te tylko gesty i czynności obrzędowe, które wyraźnie im są przypisane. Ręce zatem wtedy

³ Czy kapłan, który ma zezwolenie na odprawianie dwóch czy trzech Mszy w niedziele i święta, może drugą lub trzecią Mszę koncelebrować? I jak jest w tym wypadku ze stypendium? — Odp.: Co do pierwszej części: Przywilej koncelebrowania dla kapłanów, którzy już odprawili pojedynczą Mszę (jedną czy dwie), nie jest dla zadowolenia osobistej pobożności, lecz jest przewidziany tylko na pewne okoliczności dla dobra samych współcelebransów (cf. n. 9 *Ritus concelebrationis*). Natomiast sąd, czy wypada, aby kapłan, który w tych warunkach koncelebrował, mógł także celebrować pojedynczo dla dobra wiernych, pozostawia się Biskupowi, który powinien rozważyć poszczególne okoliczności, tak jak to czyni przy udzielaniu binacji czy trynacji. — Co do drugiej części: Stypendium na Mszę koncelebrowaną przyjmuje się według zasady prawa: przeto, jeżeli ta Msza koncelebrowana jest binowana, należy zachować ogólne zasady K.P.K., albo osobne indulty jakie może gdzieś są udzielone. (C. a. E. C. *Notitiae* 7—8 (1965)).

tylko rozkładają, kiedy jakieś modlitwy, które należy odmawiać z rękoma rozłożonymi, odmawiają z celebransem głównym lub sami głośno; w innym wypadku trzymają je złożone. Również te tylko modlitwy odmawiają głośno, które powinni odmawiać albo sami, albo razem z celebransem głównym; te zaś, jeżeli to być może niech recytują z pamięci, i niech mówią o tyle głośno, żeby głos ich nie przewyższał głosu celebransa głównego. Natomiast modlitwy, w odmawianiu których wyraźnie nie biorą udziału, wysłuchują lub odmawiają myślnie.

15. Jeżeli jakiś kapłan spełnia w Mszy koncelebrowanej posługę diakona, lub diakona asystenta albo subdiakona, niech się powstrzyma w tej Mszy do koncelebrowania.

Natomiast diakon, subdiakon i diakoni asystenci mogą przyjąć Komunię św. pod obiema postaciami; co też mogą uczynić, jeśli są kapłanami, choćby Mszę już odprawili lub mieli odprawiać⁴.

16. Diakon, subdiakon, reszta usługujących kleryków i ministranci niech uważają, aby nie stawali między współcelebransami, jak tylko wtedy, gdy zgodnie z rubrykami wymaga tego ich posługa: co spełniwszy, niech zaraz się odsuną.

Przygotowanie koncelebry

17. Oprócz tego, co jest konieczne zgodnie z formą jakiejś Mszy, należy przygotować:

a) wszystkie szaty liturgiczne, które celebrans główny powinien ubrać zgodnie z różnymi formami Mszy;

b) humerał, albę, pasek, manipularz, stulę i ornat dla każdego z współcelebransów;

c) jedną dość dużą hostię lub kilka, wedle liczby współcelebransów, które potem należy przelamać na części, oraz komunikanty dla Komunii św. wiernych. Gdy Komunia współcelebransów jest przez zamaczanie, należy się postarać, aby hostie nie były zbyt małe albo zbyt cienkie, lecz nieco grubsze niż zwykle, aby zamaczane częściowo w Krwi Najśw., łatwo mogły być rozdawane;

d) jeden kielich wystarczającej wielkości; albo, jeśli takiego brak, także drugi, tak, aby razem mogły wystarczyć do Komunii wszystkich współcelebransów⁵.

⁴ Czy duchowni wyższej asysty, którzy dwukrotnie w dniu spełniają swoje funkcje w Mszy koncelebrowanej, mogą także dwukrotnie przyjmować Komunię pod obiema postaciami? Odp.: Tak. (C. a. E. C. *Notitiae* 5 (1965).

⁵ Czy współcelebranci mogą w Mszy koncelebrowanej używać małych kielichów? — Odp.: Dla koncelebry samej Mszy przygotowuje się (według *Ritus servandus in concelebratione Missae* n. 17 d) „jeden kielich wystarczającej wielkości; albo, jeśli takiego brak, także drugi, tak, aby razem mogły wystarczyć do Komunii wszystkich współcelebransów”. Jeżeli w Mszy koncelebrowanej każdy będzie miał swój kielich, to zamiast Mszy koncelebrowanej będzie synchronizacja kilku Mszy. Natomiast dla Komunii kielicha należy wybrać jeden ze sposobów podanych w samym *Ritus*. Chociażby użycie małych kielichów było tylko sposobem do przyjęcia Komunii, przelewanie Najśw. Krwi z dużego kielicha do innych małych i sama forma małych kielichów, wydają się być mniej odpowiednie dla koncelebry. Dlatego bardzo wypada zachować ten obrzęd Komunii kielicha, w którym współcelebranci przyjmują Komunię bezpośrednio z tego samego kielicha, chociażby posługując się rurką czy łyżeczką. (C. a. E. C. *Notitiae* 6 (1965).

e) bursę z korporałem, albo, jeśli to konieczne, z kilkoma korporałami, pałkę i puryfikaterz dla kielicha, oraz inne puryfikaterze dla współcelebransów;

f) pateny do Komunii współcelebransów;

g) rurki srebrne lub łyżeczki srebrne dla poszczególnych współcelebransów i naczynie z wodą do ich puryfikacji, jeżeli Krew Najśw. będzie przyjmowana rurką lub łyżeczką;

h) książeczki z *Ordo Missae* dla współcelebransów, jeżeli są konieczne;

i) naczynko lub naczynka z wodą do obmycia palców;

j) krzesła lub ławkę dla współcelebransów, obok krzesła celebransa głównego lub w dogodniejszym miejscu w prezbiterium.

CEREMONIE MSZY PONTYFIKALNEJ

I. PRZYGOTOWANIE

18. Biskup celebrans główny przywdziewa w zakrystii szaty liturgiczne, które zwykł ubierać, gdy odprawia Mszę w rycie pontyfikalnym. Inni współcelebransi ubierają szaty liturgiczne właściwe sobie.

Również w zakrystii ubierają, jak zwykle, szaty liturgiczne diakon, subdiakon i inni usługujący klerycy, jak również diakoni asystenci, miejsce których jednak, w Mszy koncelebrewanej, mogą także zająć dwaj z współcelebransów.

19. Czynności prezbitera asystenta spełnia jeden spomiędzy kapłanów współcelebrujących, który przywdziewa nie kapę, lecz ornat i wszystkie inne szaty kapłańskie.

II. LITURGIA SŁOWA

Początek Mszy św.

20. Gdy już wszyscy są należycie przygotowani, Biskup celebrans główny nakłada kadzidło i błogosławi, a procesja przez kościół do ołtarza formuje się w następujący sposób: na przodzie idzie turyferariusz z palącym się w kadzielnicy kadzidłem, za nim następuje jeden subdiakon z krzyżem procesjonalnym między dwoma akolitami niosącymi zapalone kandelabry, dalej duchowieństwo, jeżeli jest, potem subdiakon niosący ewangeliarz, kapłani współcelebransi oraz Biskupi współcelebransi, prezbiter asystent mający po lewej stronie diakona i w końcu Biskup celebrans główny w środku między dwoma diakonami asystentami lub dwoma współcelebransami.

Gdy procesja posuwa się przez kościół, śpiewa się antyfonę do introitu z jej psalmem.

21. Współcelebransi po przybyciu przed ołtarz, uczyniwszy należny ukłon, po dwóch podchodzą do ołtarza i całują go; następnie udają się do przeznaczonych dla nich krzeseł.

22. Biskup celebrans główny, uczyniwszy ukłon przed ołtarzem, odmawia ze swoją asystą, przeciszonym głosem, modlitwy, które należy odmówić u stopni ołtarza; następnie Mszę odprawia się dalej jak kiedyś, z zachowaniem jednak tego co następuje.

23. Skoro Biskup celebrans główny ucałuje ołtarz i ewangelie, ewangeliarz pozostawia się na ołtarzu, na środku.

Czytania

24. Jeżeli przed Epistołą należy odczytać inne Lekcje, po skończonej oracji, lektor, uczyniwszy — jeśli trzeba — należne ukłony przed ołtarzem i Biskupem, udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, śpiewa lub czyta Lekcję.

25. Natomiast do odczytania Epistoły, subdiakon, po skończonej oracji, bierze księgę i uczyniwszy — jeżeli trzeba — należne ukłony przed ołtarzem i Biskupem, udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, śpiewa lub czyta Epistolę; skończywszy ją, podchodzi do Biskupa i pochylony przyjmuje od niego błogosławieństwo.

26. W właściwym czasie diakon z należnymi ukłonami podchodzi do ołtarza i uklękawszy na najniższym stopniu, odmawia cicho *Munda cor meum*; następnie bierze ewangeliarz położony na ołtarzu. W międzyczasie Biskup nakłada i błogosławi kadzidło; gdy to zostało uczynione, turyferariusz, akolici i subdiakon, jak zwykle, towarzyszą niosącemu ze ciężką księgę diakonowi, który podchodzi do Biskupa i pochylony prosi o błogosławieństwo, a potem udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, śpiewa lub czyta Ewangelię.

27. Po homilii nie daje się absolucji.

28. Po zakończeniu Symbolu, Biskup celebrans główny mówi „*Dominus vobiscum — Oremus*” i następuje modlitwa powszechna, czyli wiernych, według zwyczajów miejscowych.

III. LITURGIA EUCHARYSTYCZNA

O ofiarowaniu

29. Po rozpoczęciu antyfony do offertorium, usługujący duchowni zanoszą na ołtarz ofiary i jak zwykle wszystko przygotowują do ofiarowania. Jeżeli ofiary składają wierni, Biskup celebrans główny przyjmuje je przy balaskach, jeżeli potrzeba, z pomocą niektórych z współcelebransów, a potem umywa ręce.

Wtedy Biskup celebrans główny przychodzi przed ołtarz razem z resztą współcelebransów, czyni należyty ukłon i z prezbiterem asystentem podchodzi do ołtarza i całuje go. Natomiast reszta współcelebransów, uczyniwszy należyty ukłon, zatrzymuje się in plano wokół ołtarza, tak jednak, aby nie byli przeszkodą przy ceremoniach, które ma się wykonać przy ofiarowaniu. Jeżeli jednak wydawałoby się stosowniejsze, współcelebransi mogą przystąpić do ołtarza zanim celebrans główny odśpiewa modlitwę nad darami.

30. Wszystkie modlitwy przy ofiarowaniu odmawia cicho sam Biskup celebrans główny.

31. Współcelebransów okadza się wspólnie jako całość, (per modum unius), bezpośrednio po Biskupie celebransie głównym⁶.

32. Zanim Biskup celebrans główny odśpiewa modlitwę nad darami, współcelebransi, jeśli ich jest niewiele i szerokość ołtarza na to pozwala, zajmują miejsce wokół mensy ołtarza; w przeciwnym razie ustawiają się w dogodniejszym miejscu wokół ołtarza, tak jednak, aby wierni dobrze widzieli świętą ceremonię, a diakon mógł przystępować do ołtarza i do Biskupa, kiedy zachodzi potrzeba.

33. Diakoni asystenci i subdiakon stoją in plano; diakon zaś stoi za Biskupem celebransem głównym i dochodzi do ołtarza, gdy powinien służyć przy kielichu.

⁶ Czy także Biskupów współcelebransów okadza się wspólnie jako całość? Odp.: Tak. (C. a. E. C. *Notitiae* 5 (1965)).

34. Modlitwę nad darami aż do słów *Per omnia saecula saeculorum* włącznie śpiewa w tonie oracji sam Biskup celebrans główny.

Kanon

35. Sam Biskup celebrans główny śpiewa dialog przed prefacją — podczas gdy wszyscy odpowiadają — i samą prefację. *Sanctus* natomiast śpiewają wszyscy współcelebransci razem z ludem i chórem.

36. Po zakończeniu śpiewu, współcelebransci biorą udział w Kanonie w sposób niżej podany. Sam jednak Biskup celebrans główny wykonuje gesty, jeżeli inaczej nie jest podane.

37. *Te igitur* odmawia głośno sam Biskup celebrans główny.

38. *Memento* za żywych i *Communicantes* może zlecić Biskup celebrans główny jednemu czy drugiemu z współcelebransów, który sam odmawia głośno te modlitwy z rękoma rozłożonymi.

39. Od *Hanc igitur* aż do *Supplices włącznie* w ten sposób wszyscy współcelebransci razem wszystko śpiewają lub głośno odmawiają:

a) *Hanc igitur* z wyciągniętymi nad darami rękoma, które składają przy słowach *Per Christum Dominum nostrum*;

b) *Quam oblationem, Qui pridie, Simili modo* ze złożonymi rękoma i pochylając głowę na słowa *gratias agens*;

c) przy słowach konsekracji, jeżeli wyda się to odpowiednie, prawą rękę wyciągają ku chlebowi i ku kielichowi; przy podniesieniu wzrok skierowują ku hostii i kielichowi, a potem głęboko się pochylają⁷;

d) *Unde et memores i Supra quae* z rozłożonymi rękoma;

e) *Supplices* odmawiają głęboko pochyleni i z rękoma złożonymi aż do słów *ex hac altaris participatione*, a potem wyprostowują się i żegnają przy słowach *omni benedictione caelesti et gratia repleamur*⁸.

40. *Memento* za zmarłych i *Nobis quoque peccatoribus* może zlecić Biskup celebrans główny jednemu czy drugiemu z współcelebransów, który sam odmawia głośno te modlitwy z rękoma rozłożonymi.

Przy słowach *Nobis quoque peccatoribus* wszyscy współcelebransci udeuszają się w piersi.

41. *Per quem haec omnia* odmawia sam Biskup celebrans główny, podczas gdy inni stoją z rękoma złożonymi.

42. Doksologię przy końcu Kanonu, od słów *Per ipsum* aż do *Per omnia saecula saeculorum* włącznie, śpiewają lub odmawiają głośno wszyscy współcelebransci razem z Biskupem celebransem głównym.

Przygotowanie do Komunii

43. Biskup celebrans główny śpiewa wezwanie przed Modlitwą Pańską, a potem razem z innymi współcelebransami samą Modlitwę Pańską.

44. *Libera nos* śpiewa sam Biskup celebrans główny, a potem, jak zwykle się to czyni, przelamuje hostię i dokonuje zmieszania Ciała z Krwią Najśw.

⁷ Czy rubrykę *Ritus concelebrationis Missae* n. 39c: „Przy słowach konsekracji ... prawą rękę wyciągają ku chlebowi i ku kielichowi” wolno tak interpretować, że dłoń ma być zwrócona na bok (nie ku ziemi), aby wyciągnięcie ręki oznaczało gest wskazujący i odpowiadało słowom: „To jest ...”? Odp.: Tak (C. a. E. C. *Notitiae* 5 (1965)).

⁸ Czy współcelebransci, którzy stoją wokół mensy ołtarza całują go na słowa: „ex hac altaris participatione”? — Odp.: Tak, zgodnie z *Ritus servandus in concelebratione Missae* str. 68: ... celebrans główny i współcelebransci, którzy stoją wokół mensy ołtarza, całują go; następnie wszyscy się podnoszą...” (C. a. E. C. *Notitiae* 5 (1965)).

45. Jeżeli jest więcej hostii do przełamania, przełamuje je w czasie śpiewu *Agnus Dei* Biskup celebrans główny, z pomocą jednego czy drugiego z najbliższych sobie współcelebransów.

46. Po skończeniu łamania, Biskup celebrans główny sam odmawia cicho modlitwę *Domine Iesu Christe, qui dixisti*, a potem całuje ołtarz i daje *pax* współcelebransom, a po nich diakonom asystentom, jeżeli nie będą przystępowali do Komunii⁹. Jeżeli współcelebransów jest niewielu, mogą przystępować pojedynczo do Biskupa celebransa głównego i otrzymywać od niego pocałunek pokoju, pomijając jednakże przyklęknięcie i ucałowanie ołtarza. Jeżeli natomiast liczba współcelebransów jest duża, Biskup celebrans główny daje pocałunek pokoju dwom tylko współcelebransom, stojącym po jego prawej i lewej stronie, którzy następnie przekazują pocałunek pokoju najbliższemu sobie współcelebransowi i tak po porządku. Potem Biskup celebrans główny odmawia cicho modlitwy *Domine Iesu Christe, Fili Dei vivi* i *Perceptio*. Tym, którzy są w chórze, zanosi pocałunek pokoju, jak zwykle, prezbiter asystent.

Komunia Ciała Pańskiego

47. Po odmówieniu modlitw przed Komunią, Biskup celebrans główny przyklęka, odmawia cicho *Panem caelestem accipiam* i nieco się cofa, zwrócony ku lewemu bokowi.

Inni współcelebransi podchodzą kolejno do środka ołtarza, przyklękają i jeżeli są Biskupami, biorą bezpośrednio z ołtarza Ciał Pańskie, jeżeli zaś są kapłanami, od Biskupa celebransa głównego i trzymając je w prawej ręce a podkładając pod nie patenę lub lewą rękę, wracają na swoje miejsce koło ołtarza. Jednakże, gdyby okazało się słuszniejsze, mogą współcelebransi, którzy nie są Biskupami również sami wziąć Ciał Pańskie bezpośrednio z ołtarza. Gdy wszyscy wzięli Ciał Pańskie, bierze swoją część Hostii sam Biskup celebrans główny, potem pochylony odmawia jak zwykle trzy razy *Domine, non sum dignus* i *Corpus Domini nostri* i wszyscy, pochyleni, spożywają ze czcią Ciał Pańskie.

48. Jeżeli celebransem głównym jest Prałat bez święceń biskupich, kapłani współcelebransi biorą Ciał Pańskie bezpośrednio z ołtarza.

49. Jeżeli jest duża liczba współcelebransów, może także Biskup celebrans główny, przy pomocy, jeżeli to konieczne, jednego czy drugiego z współcelebransów, sam zanieść Ciał Pańskie poszczególnym współcelebransom, pozostającym na swoich miejscach; ci, stojąc, przyjmują je prawą ręką i podkładają pod nie patenę lub lewą rękę. Reszta dzieje się jak wyżej powiedziano. Nic też nie przeszkadza, aby Biskup celebrans główny podał partykuły złożone na patenie pierwszemu współcelebransowi, albo też pierwszemu ze stojących po obu swoich bokach, który bierze swoją część, a potem podaje patenę następnemu, i tak aż do ostatniego. Gdy wszyscy wezmą Ciał Pańskie, wszystko dzieje się jak wyżej powiedziano.

50. Po spożyciu Ciała Pańskiego przez współcelebransów, przystępują diakoni asystenci, a po nich diakon i subdiakon, którym jak zwykle, udziela Komunii Biskup celebrans główny i daje im pocałunek pokoju.

Komunia kielicha

51. Komunia kielicha może być przyjęta z tego samego kielicha przez picie albo bezpośrednio, albo rurką lub łyżeczką, albo też przez zamaczanie.

52. Jeżeli Komunię przyjmuje się bezpośrednio z kielicha, postępuje

⁹ Czy Biskup może dać „pax”, po diakonach asystentach, także diakonowi i subdiakonowi z tej Mszy? — Odp.: Tak, jeżeli nie przystępują

się w następujący sposób: Biskup celebrans główny odmawia cicho *Quid retribuam, etc.*, a potem bierze kielich i opuściwszy znak krzyża, mówi cicho *Sanguis Domini nostri*, po czym spożywa nieco Krwi Najśw. i kielich podaje diakonowi.

Diakon ociera puryfikaterzem zewnętrzną część kielicha, potem ustawią się albo na środku, albo przy prawym boku ołtarza, mianowicie tak, aby mógł wygodniej podawać kielich innym współcelebransom. Jeżeli diakon ustawi się przy prawym boku ołtarza, rozkłada się tam drugi korporał.

Współcelebransi przystępują kolejno i pominawszy przyklęknięcie, przyjmując kielich od diakona i jeśli można to uczynić wygodnie, trzymając go ręką razem z diakonem oraz podkładając pod usta puryfikaterz, spożywają nieco Krwi Najśw., a potem umywają ręce przy kredensie i wracają na swoje miejsce, jak na początku Mszy. Diakon, po Komunii każdego współcelebransa, ociera kielich z zewnątrz.

Ostatni podchodzi do spożycia Krwi Najśw. diakoni asystenci oraz subdiakon i diakonowi mówiącemu: *Sanguis Christi* odpowiadają: *Amen*. W końcu przyjmuje Komunię sam diakon i spożywa wszystką Krew Najśw., która pozostała, odnosi kielich na dostawiony stolik i tam puryfikuje; subdiakon zaś, jak zwykle, kielich wyciera i ubiera.

53. Jeżeli liczba współcelebransów jest duża, Biskup celebrans główny albo inny z współcelebransów, w towarzystwie diakona, może także zanieść kielich poszczególnym współcelebransom pozostającym na swoich miejscach, którzy stojąc przyjmują kielich od swoich rąk, spożywają nieco Krwi Najśw., potem zwracają kielich podającemu. Diakon zaś wyciera kielich z zewnątrz.

Nic też nie przeszkadza, aby Biskup celebrans główny podał kielich do Komunii. Albowiem pocałunek pokoju diakonowi i subdiakonowi daje Biskup przy Komunii. (cfr. n. 50). (C. a. E. C. *Notitiae* 9—10 (1965). pierwszemu współcelebransowi, który spożywa nieco Krwi Najśw. i podaje potem następnemu i tak aż do ostatniego.

54. Jeżeli Komunia kielicha odbywa się z pomocą rurki, postępuje się w następujący sposób: Biskup celebrans główny mówi cicho: *Quid retribuam Domino, etc.*, a potem bierze od diakona rurkę; również cicho mówi „*Sanguis Domini nostri*”, wciąga nieco Krwi Najśw. i zaraz puryfikuje rurkę, biorąc nieco wody z naczynka na ołtarzu, umieszczonego dogodnie przez subdiakona w pobliżu kielicha.

Następnie diakon stawia kielich odpowiednio albo na środku ołtarza, albo przy jego prawym boku na innym korporale, mianowicie tam, gdzie mógłby sam wygodniej obsługiwać przy Komunii kielicha. W pobliżu samego kielicha ustawia się także naczynko z wodą do ablucji rurek i patenę, na którą potem odkłada się rurki.

Współcelebransi podchodzą kolejno i pominawszy przyklęknięcie, biorą od akolity rurkę i wciągają nieco Krwi Najśw., potem puryfikują rurkę biorąc nieco wody i składają rurkę na przygotowanej patenie.

Następnie przystępują diakoni asystenci i subdiakon, aby spożyć Krew Najśw. w ten sam sposób, a diakonowi mówiącemu: *Sanguis Christi*, odpowiadają: *Amen*. W końcu diakon przyjmuje Komunię sam i spożywa wszystką Krew Najśw., która pozostała, nosi kielich na dostawiony stolik i tam puryfikuje; subdiakon zaś, jak zwykle, kielich wyciera i ubiera.

55. Jeżeli Komunia kielicha odbywa się przy pomocy łyżeczki, postępuje się w ten sam sposób jak przy Komunii z rurką; należy jednak uważać, aby po Komunii złożyć łyżeczkę do jakiegoś naczynia z wodą, które, po skończonej Komunii, subdiakon przeniesie na dostawiony stolik, aby łyżeczki wypuryfikować i wytrzeć.

56. Komunię współcelebransów można również tak ułożyć, że każdy spożyje na ołtarzu Ciało i zaraz potem Krew Pańską.

W tym wypadku, Biskup celebrans główny przyjmuje Komunię pod obiema postaciami, tak jak wtedy, gdy sam Mszę odprawia, zachowawszy jednak w każdym wypadku wybrany obrzęd dla Komunii kielicha, według którego postępują inni współcelebransi.

Natomiast po skończonej Komunii Biskupa celebransa głównego, diakon przynosi kielich na prawy bok ołtarza na inny korporał i tam stoi, aby obsługiwać przy kielichu.

Współcelebransi przystępują kolejno do środka ołtarza, przyklękają i spożywają Ciało Pańskie; następnie przechodzą na prawy bok ołtarza i przyjmują Krew Pańską według obrzędu przyjętego dla Komunii kielicha, jak wyżej powiedziano.

W ten sam sposób jak wyżej odbywa się Komunia wyższej asysty i puryfikacją kielicha.

57. Jeżeli zaś Komunia współcelebransów odbywa się przez zamazanie, Biskup celebrans główny jak zwykle spożywa Ciało i Krew Pańską, uważając jednak, aby pozostawił w kielichu dość Krwi Najśw. dla Komunii współcelebransów. Następnie diakon stawia kielich odpowiednio albo na środku ołtarza, albo przy jego prawym boku na innym korporale, razem z pateną zawierającą części Hostii, mianowicie tam, gdzie mógłby łatwiej sam asystować przy kielichu. Współcelebransi przystępują do ołtarza jeden za drugim, przyklękają, biorą partykułę, cześciowo zanurzają ją w kielichu i podkładając pod usta patenę, przyjmują Komunię, a potem, obmywszy ręce, jak wyżej, wracają na swoje miejsca, jak na początku Mszy. Nic zaś nie przeszkadza, aby sam Biskup celebrans główny podał Komunię innym współcelebransom, w ten sposób: po spożyciu w zwykły sposób Ciała i Krwi Pańskiej, podaje kielich z puryfikaterzem diakonowi, sam zaś bierze patenę lub puszkę z hostiami i mając diakona z lewej strony, ustawia się tam, gdzie mógłby wygodniej podawać Komunię współcelebransom. Współcelebransi podchodzą jeden za drugim do Biskupa celebransa głównego, biorą patenę i stają przed Biskupem, który macza cześć hostii w kielichu i nic nie mówiąc, podaje im do spożycia. Po przyjęciu Komunii, każdy podaje patenę innemu przystępującemu do Komunii i podaża na swoje miejsce, jak na początku Mszy.

W ten sam sposób jak współcelebransi przyjmują Komunię diakoni asystenci, diakon i subdiakon, którzy jednak Biskupowi celebransowi głównemu mówiącemu: *Corpus et Sanguis Christi* odpowiadają: *Amen*. Diakon zaś spożywa przy ołtarzu wszszstka Krew Najśw., która pozostała, przynosi kielich na dostawiony stolik i tam puryfikuje; subdiakon zaś wyciera go i jak zwykle ubiera.

Komunia wiernych

58. Po skończonej Komunii współcelebransów i wyższej asysty, Biskup celebrans główny w asyście diakonów asystentów, po odmówieniu, jak zwykle: *Oto Baranek Boży* i trzy razy przez wiernych: *Panie nie jestem godzien*, już to sam, już to z niektórymi z współcelebransów, rozdaie Komunię wiernym, podczas gdy śpiewa się antyfoną do Communio z jej psalmem.

Jeżeli jednak jest wielu współcelebransów, Biskup celebrans główny może bezpośrednio po spożyciu Komunii kielicha rozdać Komunię wiernym, podczas gdy inni współcelebransi przystępują do Komunii kielicha, a potem niektórzy z nich pomagają Biskupowi w rozdawaniu Komunii wiernym. W tym wypadku, Biskup celebrans główny, zanim współcelebransi przyjmą Ciało Pańskie, wziawszy swoją partykułę okazuje ją wiernym, mówiąc: *Oto Baranek Boży*, a potem mówi głośno trzy razy razem z współcelebransami i wiernymi: *Panie, nie jestem godzien*.

59. Po Komunii wiernych, hostie, które może zostały, spożywa któryś z współcelebransów, lub inny diakon albo kapłan zanoszą do ołtarza Najśw. Sakramentu. Natomiast Biskup celebrans główny, odmówiwszy cicho: *Quod ore sumpsimus* i *Corpus tuum*, umywa, jak zwykle, ręce.

Zakończenie Mszy św.

60. Po umyciu rąk, Biskup celebrans główny, śpiewa: *Dominus vobiscum* i modlitwy po Komunii oraz wykonuje pozostałe czynności na zakończenie Mszy.

Po udzieleniu błogosławieństwa, wszyscy w procesji wracają do zakrystii.

CEREMONIE MSZY UROCZYSTEJ

I. PRZYGOTOWANIE

61. Współcelebranci ubierają w zakrystii szaty liturgiczne, które zwykli ubierać, gdy odprawiają Mszę sami.

Również w zakrystii ubierają, jak zwykle, szaty liturgiczne: diakon, subdiakon i inni usługujący klerycy lub ministranci.

II. LITURGIA SŁOWA

Początek Mszy św.

62. Gdy wszyscy są należycie przygotowani, formuje się procesja przez kościół do ołtarza i wtedy śpiewa się antyfonę do introitu z jej psalmem. Kapłani współcelebranci kroczą przed celebransem głównym, który idzie z diakonem i subdiakonem.

63. Gdy współcelebranci przyszedli przed ołtarz, uczyniwszy należyty ukłon, po dwóch dochodzą do ołtarza i całują go, a potem udają się na miejsce dla nich przeznaczone.

64. Celebrans główny, uczyniwszy ukłon przed ołtarzem, odmawia ze swoją asystą, przyciszonym głosem, modlitwy, które należy odmówić u stopni ołtarza; potem msza toczy się dalej jak kiedy indziej, z zachowaniem jednak tego, co następuje.

65. Po okadzeniu ołtarza, celebrans główny z diakonem i subdiakonem podchodzi do krzesła i tam, po prześpiewaniu „Kyrie” i „Gloria”, śpiewa orację.

Czytania

66. Epistolę i wersety następujące po niej słuchają wszyscy siedząc.

67. Jeżeli przed Epistolą należy odczytać inne Lekcje, po skończonej oracji, lektor, uczyniwszy — jeśli trzeba — należyte ukłony przed ołtarzem i celebransem głównym, udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, śpiewa lub czyta Lekcję.

Jeżeli jest kilka Lekcji, śpiewa się je lub czyta według takiego samego porządku; natomiast modlitwy między nimi przypadające odmawia celebrans główny przy krześle i tamże, jeżeli trzeba, przyklęka na *Flectamus genua*.

68. Natomiast do odczytania Epistoły, subdiakon, po skończonej oracji, bierze księgę i uczyniwszy — jeżeli trzeba — należyte ukłony przed ołtarzem i celebransem głównym, udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, śpiewa lub czyta Epistolę; skończywszy ją, podchodzi do celebransa głównego i ten go błogosławi.

69. Celebrans główny, po udzieleniu błogosławieństwa subdiakonowi,

siedząc nakłada kadzidło i błogosławi. Następnie diakon zanosz ewangeliarz na ołtarz i kładzie na środku i uklękawszy odmawia *Munda cor meum*, bierze księgę z ołtarza, podchodzi do celebransa głównego i stojąc prosi go o błogosławieństwo; w końcu, w towarzystwie turyferariusza, akolitów i subdiakona udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, śpiewa lub czyta Ewangelię.

70. Homilię, jeżeli ma być, głosi celebrans główny, lub jeden z współcelebransów; po jej skończeniu, celebrans główny intonuje przy krześle *Credo*, jeżeli ma być odmawiane.

71. Po zakończeniu Symbolu, celebrans główny mówi *Dominus vobiscum* — *Oremus* i następuje modlitwa wspólna, czyli wiernych, według zwyczajów miejscowych.

III. LITURGIA EUCHARYSTYCZNA

Ofiarowanie

72. Po rozpoczęciu antyfony do offertorium, usługujący duchowni zanoszą na ołtarz ofiary i jak zwykle wszystko przygotowują do ofiarowania.

Wtedy celebrans główny przychodzi przed ołtarz razem z resztą współcelebransów i czyni należyty ukłon, potem z diakonem podchodzi do ołtarza i całuje go. Natomiast reszta współcelebransów, uczyniwszy należyty ukłon, zatrzymuje się in plano wokół ołtarza, tak jednak, aby nie byli przeszkodą przy ceremoniach, które ma się wykonać przy ofiarowaniu. Jeżeli jednak wydawałoby się stosowniejsze, współcelebransi mogą przystąpić do ołtarza zanim celebrans główny odśpiewa modlitwę nad darami.

73. Przy ofiarowaniu wszystko czyni się według tego, co powiedziano wyżej, nr 30—34, opuściwszy jednak to, co jest właściwe Mszy pontyfikalnej.

Kanon

74. Także w Kanonie należy zachować wszystko to, co powiedziano wyżej, nr 35—42.

Komunia

75. Tak w przygotowaniu, jak w porządku Komunii czy to współcelebransów i asysty, czy wiernych, należy zachować wszystko, co umieszczono wyżej, nr 43—58, pominawszy ceremonie właściwe Mszy pontyfikalnej.

Po współcelebransach otrzymuje pocałunek pokoju diakon i daje subdiakonowi, który, jak zwykle, zanosz go duchowieństwu.

Zakończenie Mszy św.

76. Po zakończeniu Komunii wiernych, albo po spożyciu Komunii kielicha, każdy współcelebrans umywa ręce i wraca na swoje miejsce, jak na początku Mszy. Natomiast celebrans główny, po umyciu rąk mówi „*Dominus vobiscum*” i modlitwę po Komunii, oraz wykonuje pozostałe czynności na zakończenie Mszy¹⁰.

Po udzieleniu błogosławieństwa, wszyscy w procesji wracają do zakrystii.

¹⁰ Czy celebrans główny powinien odmawiać „*Quod ore sumpsimus*” i obmywać palce mówiąc: „*Corpus tuum, Domine*”? — Odp.: Stojąc przed środkiem ołtarza odmawia cicho: „*Quod ore sumpsimus, Domine, etc.*”, a potem obmywa palce przygotowanym naczynkiem z wodą, mówiąc: „*Corpus tuum, Domine*” i wyciera. (C. a. E. C. *Notitiae* 6 (1965)).

CEREMONIE MSZY Z DIAKONEM

77. Wszystko odbywa się jak powiedziano wyżej o Mszy uroczystej, odnośnie tego, co dotyczy celebrynsa głównego, współcelebransów, diakona i usługujących kleryków lub ministrantów. Zresztą tę formę Mszy należy uważać jako uroczystą¹¹.

78. Epistolę śpiewa lub czyta lektor lub odpowiedni ministrant, albo w braku tegoż, sam diakon.

CEREMONIE MSZY ŚPIEWANEJ

I. PRZYGOTOWANIE

79. Współcelebransi ubierają w zakrytych szaty liturgiczne, które zwykli ubierać, gdy odpowiadają Mszę sami.

Usługujący klerycy lub ministranci wkładają również właściwe sobie szaty.

II. LITURGIA SŁOWA

Początek Mszy św.

80. Gdy wszyscy są należycie przygotowani, formuje się procesja przez kościół do ołtarza i wtedy śpiewa się antyfonę do introitu z jej psalmem. Kapłani współcelebransi idą przed celebrynsą głównym.

81. Gdy współcelebransi przyszedli przed ołtarz, uczyniwszy należyty ukłon, po dwóch dochodzą do ołtarza i całują go, a potem udają się na miejsce dla nich przeznaczone.

82. Celebrans główny, uczyniwszy ukłon przed ołtarzem, odmawia z usługującym klerykiem, przyciszonym głosem, modlitwy, które należy odmówić u stopni ołtarza. Potem Msza toczy się dalej, jak kiedy indziej, z zachowaniem jednak tego, co następuje.

83. Po ucałowaniu ołtarza, albo, jeżeli stosuje się okadzanie, po skończonym okadzeniu, celebrynsa główny podchodzi do krzesła i tam, po przespiewaniu *Kyrie* i *Gloria*, śpiewa orację.

Czytania

84. Epistolę i wersety następujące po niej słuchają wszyscy siedząc.

85. Lekcje i Epistolę wygłasza lektor lub odpowiedni ministrant, który uczyniwszy — jeżeli trzeba — należyte ukłony przed ołtarzem i celebrynsą głównym, udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, śpiewa lub czyta Lekcję lub Epistolę. Jeżeli jest kilka Lekcji, śpiewa się je lub czyta według takiego samego porządku; natomiast modlitwy między nimi przypadające odmawia celebrynsa główny przy krześle i tamże, jeżeli trzeba, przykłada na *Flectamus genua*.

W braku zaś lektora, Lekcję i Epistolę w ten sam sposób jak wyżej wygłasza ktoś z współcelebransów.

86. Ewangelię może śpiewać lub czytać diakon, który pod koniec wersetów po Epistole zanoszą ewangeliarz na ołtarz i kładzie na środku, a ukleknąwszy odmawia *Munda cor meum*; potem wstaje, bierze księgę

¹¹ Czy wolno diakonowi w Mszy koncelebranej na sposób Mszy z diakonem (*Ritus servandus in celebratione Missae* n. 95—98) asystować tak, żeby wypełniał specyficzne funkcje diakona? — Odp.: Tak, według nn. 77 i 78 *Ritus servandi in concelebratione Missae*. C. a. E. C. *Notitiae* 6 (1965).

z ołtarza, podchodzi do celebransa głównego, który go błogosławi i w końcu udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, śpiewa lub czyta Ewangelię. Na końcu znosi ewangeliarz celebransowi głównemu do ucałowania.

Jeżeli nie ma diakona, Ewangelię śpiewa lub czyta jeden z współcelebransów, który wprawdzie głęboko pochylony odmawia „Munda cor meum”, lecz nie prosi o błogosławieństwo.

87. Homilię, jeżeli ma być, głosi celebrans główny, lub jeden z współcelebransów; po jej skończeniu, celebrans główny intonuje przy krześle „Credo”, jeżeli ma być odmawiane.

88. Po zakończeniu Symbolu, celebrans główny mówi: *Dominus vobiscum — Oremus* i następuje modlitwa powszechna, czyli wiernych, według zwyczajów miejscowych.

III. LITURGIA EUCHARYSTYCZNA

Ofiarowanie

89. Po rozpoczęciu antyfony do offertorium, jeden czy dwóch z współcelebransów zanoszą ofiary na ołtarz i jak zwykle wszystko przygotowują do ofiarowania. Wtedy celebrans główny przychodzi przed ołtarz razem z resztą współcelebransów i czyni należyty ukłon, następnie sam podchodzi do ołtarza i całuje go. Natomiast reszta współcelebransów, uczyniwszy należyty ukłon, zatrzymuje się in plano wokół ołtarza, tak jednak, aby nie byli przeszkodą przy ceremoniach, które ma się wykonać przy ofiarowaniu. Jeżeli jednak wydawałoby się stosowniejsze, współcelebransi mogą przystąpić do ołtarza zanim celebrans główny odśpiewa modlitwę nad darami.

90. Przy ofiarowaniu wszystko czyni się według tego, co powiedziano wyżej, nr 32—34, opuściwszy jednak to, co jest właściwe Mszy pontyfikalnej i co ma czynić wyższa asysta.

Kanon

91. Także w Kanonie należy zachować wszystko to, co powiedziano wyżej, nr 35—42.

Komunia

92. Tak w przygotowaniu, jak w porządku Komunii czy to współcelebransów, czy wiernych, należy zachować wszystko, co umieszczono wyżej, nr 43—58, pominawszy to, co jest właściwe Mszy pontyfikalnej. To zaś wszystko, co przy obrzędzie Komunii winien czynić diakon, wykonuje jeden z współcelebransów.

Zakończenie Mszy św.

93. Po zakończeniu Komunii wiernych, albo po spożyciu Komunii kielicha, każdy współcelebrans umywa ręce i wraca na swoje miejsce, jak na początku Mszy. Natomiast celebrans główny, po umyciu rąk mówi *Dominus vobiscum* i modlitwę po Komunii, oraz wykonuje pozostałe czynności na zakończenie Mszy.

Po udzieleniu błogosławieństwa, wszyscy w procesji wracają do zakrystii.

CEREMONIE MSZY CICHEJ

I. PRZYGOTOWANIE

94. Współcelebransi ubierają w zakrystii szaty liturgiczne, które zwykli ubierać, gdy odprawiają Mszę sami.

Również właściwe dla siebie szaty ubierają ministranci.

II. LITURGIA SŁOWA

Początek Mszy św.

95. Gdy wszyscy są należycie przygotowani, współcelebransi, poprowadzeni przez ministrantów, ze złożonymi rękoma, przychodzą do ołtarza. Celebrans główny idzie ostatni.

96. Gdy współcelebransi przyszedli przed ołtarz, uczyniwszy należyty ukłon, po dwóch dochodzą do ołtarza i całują go, a potem udają się na miejsce dla nich przeznaczone.

97. Modlitwy, które należy odmówić u stopni ołtarza, odmawia, jak zwykle, celebrans główny z ministrantem i wtedy ma miejsce śpiew ludowy. Jednakże gdyby nie śpiewano, celebrans główny może także odmawiać (modlitwy) na przemian ze wszystkimi obecnymi.

98. Wypada, aby celebrans główny i współcelebransi razem z ludem, jeżeli jest obecny, odmawiali lub śpiewali stałe części Mszy, które należą do ludu. Oprócz tego, nic nie przeszkadza, aby współcelebransi, w braku tych, do których to należy, odmawiali także antyfony do introitu i do offertorium z ich psalmami, oraz wersety przypadające między lekcjami.

Czytania

99. Epistołę i wersety następujące po niej słuchają wszyscy siedząc.

100. Lekcje i Epistołę wygłasza lektor lub odpowiedni ministrant, który uczyniwszy — jeżeli trzeba — należne ukłony przed ołtarzem i celebransem głównym, udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, czyta Lekcję lub Epistołę.

Jeżeli jest kilka Lekcji, czyta się je według takiego samego porządku; natomiast modlitwy między nimi przypadające odmawia celebrans główny przy krześle i tamże, jeżeli trzeba, przyklęka na *Flectamus genua*.

W braku zaś lektora, Lekcje i Epistołę w ten sam sposób jak wyżej wygłasza ktoś z współcelebransów.

101. Ewangelię może czytać diakon, który pod koniec wersetów po Epistołę znosi ewangeliarz na ołtarz i kładzie na środku, a uklękawszy odmawia *Munda cor meum*; potem bierze księgę z ołtarza, podchodzi do celebransa głównego, który go błogosławi i w końcu udaje się na ambonę albo inne odpowiednie miejsce i stamtąd, zwrócony do ludu, czyta Ewangelię. Na końcu znosi ewangeliarz celebransowi głównemu do ucałowania.

Jeżeli nie ma diakona, Ewangelię czyta jeden z współcelebransów, który wprawdzie głęboko pochylony odmawia: *Munda cor meum*, lecz nie prosi o błogosławieństwo.

102. Homilię, jeżeli ma być, głosi celebrans główny, lub jeden z współcelebransów; po jej skończeniu, celebrans główny intonuje przy krześle *Credo*, jeżeli ma być odmawiane.

103. Po zakończeniu Symbolu, celebrans główny mówi: *Dominus vobiscum* — *Oremus* i następuje modlitwa wspólna, czyli wiernych, według zwyczajów miejscowych.

III. LITURGIA EUCHARYSTYCZNA

Ofiarowanie

104. Po skończeniu recytacji antyfony do offertorium, jeden czy dwóch współcelebransów zanoszą ofiary na ołtarz i jak zwykle wszystko przygotowują do ofiarowania. Wtedy celebrans główny przychodzi przed ołtarz razem z resztą współcelebransów i uczyniwszy należyty ukłon, wszyscy

zajmują miejsca wokół ołtarza. Natomiast sam celebrans główny całuje ołtarz.

*105. Przy ofiarowaniu wszystko czyni się według tego, co powiedziano wyżej, nr 30—34, opuściwszy jednak to, co jest właściwe Mszy pontyfikalnej lub śpiewanej.

Kanon

106. Także w Kanonie należy zachować wszystko to, co powiedziano wyżej, nr 35—42.

Komunia

107. Tak w przygotowaniu, jak w porządku Komunii czy to współcelebransów, czy wiernych, należy zachować wszystko, co umieszczono wyżej, nr 43—58, pominawszy to, co jest właściwe Mszy pontyfikalnej albo śpiewanej. Współcelebransi mogą sobie dawać pocałunek pokoju. To zaś wszystko, co przy obrzędzie Komunii winien czynić diakon, wykonuje jeden z współcelebransów.

Zakończenie Mszy św.

108. Po zakończeniu Komunii wiernych, albo po spożyciu Komunii kielicha, każdy współcelebrans umywa ręce i wraca na swoje miejsce, jak na początku Mszy. Natomiast celebrans główny, po umyciu rąk, mówi „Dominus vobiscum” i modlitwę po Komunii oraz wykonuje pozostałe czynności na zakończenie Mszy.

Po udzieleniu błogosławieństwa, wszyscy wracają do zakrystii.

MSZA KONCELEBROWANA, PODCZAS KTÓREJ UDZIELA SIĘ ŚWIĘCEŃ KAPŁAŃSKICH

109. Mszę, na której udziela się święceń kapłańskich, odprawia się według rytu ustanowionego wyżej dla koncelebry. Jeżeli na niej udziela się prócz kapłaństwa, także subdiakonu i diakonu, jeden z wyświęconych w tej właśnie akcji liturgicznej, spełnia od chwili przyjęcia swojego Święcenia obowiązki diakona i subdiakona: dlatego na początku Mszy obowiązki diakona i subdiakona spełniają diakon i subdiakon dawniej święceni.

110. Ci, którzy mają być święceni na kapłanów wchodzą do kościoła, jak zwykle, razem z innymi i zajmują miejsca dla nich przeznaczone. w chórze albo w prezbiterium, lub tam, gdzie byłoby bardziej wygodnie.

111. Święcenia odbywają się zgodnie ze zwyczajem, jak przepisuje Pontyfikał rzymski, z wyjątkiem tego, co następuje.

112. Kapłani, których może Biskup dopuścić do koncelebry razem z neoprezbiterami, pierwsi po samym Biskupie, kładą ręce na głowy święconych.

113. Każdemu neoprezbiterowi nakłada się ornat rozwinięty z obu stron.

114. W czasie śpiewania lub odmawiania antyfony do offertorium z jej psalmem, Biskup, ubrawszy mitrę, siedząc na tronie lub faldistorium, odbiera ofiarę od wszystkich święconych; następnie umywa ręce, wstaje i jak zwykle, podchodzi do ołtarza dla kontynuowania Mszy.

115. Po złożeniu ofiary przez święconych, kapłani współcelebransi podchodzą do ołtarza i Msze odprawia się dalej, według którejś formy koncelebry, jak wyżej powiedziano.

116. Po neoprezbiterach, Biskup daje pocałunek pokoju prezbiterowi asystentowi i — jeżeli są — innym współcelebransom, następnie diako-

nom asyistentom, a także jednemu z wyświęconych z każdego Święcenia, którzy do niego kolejno podchodzą, a potem dają następnemu ze swojego Święcenia, a ów następnemu, aż do ostatniego. Jeżeli natomiast liczba święconych jest mała, Biskup może każdemu dać pocałunek pokoju.

117. Komunia wszystkich współcelebransów odbywa się w sposób wyznaczony w obrzędzie koncelebrzy; w międzyczasie śpiewa się responso-rium *Iam non dicam*.

118. Jeżeli wyświęconym udziela się Komunii pod obiema postaciami, to udziela się im po skończonej Komunii współcelebransów, zachowując obrzęd niżej podany¹². Tymczasem niektórzy z neoprezbiterów rozdają Komunię wiernym. Wtedy też śpiewa się antyfonę do Communio z jej psalmem.

119. Po skończeniu Komunii, neoprezbiterzy stają wobec Biskupa przed ołtarzem i składają wyznanie wiary. Potem Biskup siada na faldistorium przed środkiem ołtarza i kładzie ręce na głowę każdego wyświęconego, mówiąc: *Accipe Spiritum Sanctum* i opuściwszy formułę *Stola innocentiae induat te Dominus* odbiera od każdego wyświęconego przyrzeczenie wierności, wreszcie ich napomina i błogosławi. Po spełnieniu tego, neoprezbiterzy wracają na swoje miejsca, jak na początku Mszy.

120. Biskup wstaje, całuje ołtarz i mówi *Dominus vobiscum* oraz modlitwę po Komunii, po czym Mszę odprawia dalej, jak zwykle.

121. Biskup odmówiwszy *Placeat*, zanim udzieli błogosławieństwa, siada znowu na faldistorium przed środkiem ołtarza i przemawia do wyświęconych, następnie wstaje, udziela uroczystego błogosławieństwa i wszyscy w procesji wracają do zakrystii.

MSZA KONCELEBROWANA, PODCZAS KTÓREJ UDZIELA SIĘ KONSEKRACJI BISKUPIEJ

122. Mszę, na której udziela się Konsekracji Biskupiej, odprawia się według rytu ustanowionego wyżej dla koncelebrzy, z wyjątkiem tego, co następuje.

123. Elekt zajmuje miejsce między innymi współcelebransami, czy to w pochodzie do ołtarza, czy to w prezbiterium; dlatego nie należy dla niego przygotowywać żadnej osobnej kaplicy. Także na początku ubiera wszystkie szaty liturgiczne białego koloru, które wymagane są do Mszy pontyfikalnej, z wyjątkiem tych, które w czasie samej Konsekracji ma się poświęcić i jemu przekazać.

124. Również Biskupi współkonsekratorzy, jeżeli koncelebrują, ubierają na początku szaty liturgiczne, które są wymagane do koncelebrzy.

125. Przysięga, jeżeli wtedy należy ją złożyć, może mieć miejsce w czasie bardziej dogodnym, lub także w zakrystii, bezpośrednio przed samą Konsekracją. W tym przypadku jednak, postulację pierwszego Biskupa współkonsekratora i odczytanie mandatu Apostolskiego przeprowadza się na początku Konsekracji, przed egzaminem Elekta.

126. Przy samej Konsekracji zachowuje się wszystko, co podano w Pontyfikale rzymskim. We włożeniu rąk jednak, mogą brać udział wszyscy obecni Biskupi, ubrani w strój chórowy; spośród nich wszakże, na pierwsze miejsce wysuwają się Biskupi, którzy będą koncelebrowali Mszę. Natomiast słowa „*Accipe Spiritum Sanctum*” wypowiadają tylko Biskup konsekrator i dwaj Biskupi współkonsekratorzy.

¹² Mowa o *Ritus servandus in distribuenda Communione sub utraque specie*.

127. Po przyjęciu Konsekracji, nowy Biskup wyciera głowę i umywa ręce w zakrystii, lub w innym bardziej odpowiednim miejscu.

128. W czasie śpiewania lub czytania antyfony do offertorium z jej psalmem, Biskup konsekратор siada w mitrze na tronie lub faldistorium i przyjmuje ofiarę od Konsekrowanego, następnie umywa ręce, wstaje i jak zwykle, podchodzi do ołtarza.

129. Po złożeniu ofiary przez Konsekrowanego, Mszę odprawia się dalej, jak wyżej dla każdej formy koncelebry powiedziano.

130. Modlitwę nad darami, którą dodaje się do modlitwy Mszy, odmawia sam Biskup konsekратор. Natomiast w Kanonie „Hanc igitur” odmawia sam Konsekrowany.

131. Po odmówieniu modlitwy po Komunii, Konsekратор poświęca i nakłada Konsekrowanemu mitrę i rękawiczki oraz sadza na tronie samego Konsekrowanego, który w czasie śpiewu hymnu „Te Deum”, przechodząc przez kościół, wszystkich błogosławi, jak podano w Pontyfikale.

132. Po skończeniu hymnu odmawia się antyfonę „Firmetur” z jej wersetami i modltwą; po zakończeniu jej, Konsekратор mówi *Dominus vobiscum* i dodaje *Ite, missa est*. Wtedy Konsekrowany, w mitrze i z pastorałem, podchodzi do Konsekратора i śpiewa lub mówi: *Ad multos annos*.

Konsekратор zaś i Biskupi współkonsekраторzy przyjmują go do pocąunku pokoju. W końcu, sam Konsekrowany udziela uroczystego błogosławieństwa i wszyscy w procesji wracają do zakrystii.

MSZA KONCELEBROWANA, PODCZAS KTÓREJ OPAT OTRZYMUJE BŁOGOSŁAWIEŃSTWO

133. Mszę, w której Opat otrzymuje Błogosławieństwo, odprawia się według rytu ustanowionego wyżej dla koncelebry, z wyjątkiem tego, co następuje. Elekt zajmuje miejsce między innymi współcelebransami, czy to w pochodzie do ołtarza, czy to w prezbiterium: dlatego nie należy dla niego przygotowywać żadnej osobnej kaplicy. Także na początku ubiera wszystkie szaty liturgiczne, które wymagane są do mszy pontyfikalnej, z wyjątkiem tych, które potem ma się poświęcić i jemu przekazać.

134. Opaci asystenci, jeżeli koncelebrują, ubierają na początku szaty liturgiczne, które są wymagane do koncelebry.

135. Przystępując, jeżeli wtedy należy ją złożyć, może mieć miejsce w czasie bardziej dogodnym, lub także w zakrystii, bezpośrednio przed samym Błogosławieństwem. Prezentacji i egzaminu Elekta oraz, jeżeli okoliczność tego wymaga, odczytania mandatu Apostolskiego, dokonuje się przed litanją, opuściwszy psalmy i antyfonę.

136. Cały obrzęd Błogosławieństwa przeprowadza się tak, jak jest w Pontyfikale.

137. W czasie śpiewania lub czytania antyfony do offertorium z jej psalmem, Biskup siada w mitrze na tronie lub faldistorium i przyjmuje ofiarę od nowego Opata; potem umywa ręce, wstaje i jak zwykle, podchodzi do ołtarza dla kontynuowania Mszy, jak wyżej, dla każdej formy koncelebry powiedziano.

138. Po odmówieniu modlitwy po Komunii, Biskup poświęca mitrę i rękawiczki i nakłada je nowemu Opatowi oraz sadza go na tronie opackim lub na faldistorium przed ołtarzem. W czasie śpiewania hymnu *Te Deum* nowy Opat, przechodząc przez kościół, wszystkich błogosławi.

139. Po skończeniu hymnu razem z następującymi po nim wersetami

i modlitwą, Biskup mówi *Dominus vobiscum* i dodaje *Ite, missa est*. Wtedy nowy Opat, w mitrze i z pastorałem, podchodzi do Biskupa i śpiewa lub mówi: *Ad multos annos*. Biskup zaś i Opaci asystujący przyjmują nowego Opatą do pocałunku pokoju. W końcu nowy Opat udziela uroczystego błogosławieństwa i wszyscy w procesji wracają do zakrystii.

CEREMONIE KONCELEBRY DLA KAPŁANÓW CHORYCH

I. ZASADY OGÓLNE

140. Kapłani chorzy, jeżeli nie leżą, mogą koncelebrować z innym kapłanem nie chorym, zachowując już to ryt koncelebry, już to niżej podane zasady.

141. Także kapłani tracący wzrok lub całkiem niewidomi mogą posługiwać się tym rytym.

142. Kapłan celebrans główny powinien ubrać, jak zwykle, wszystkie szaty liturgiczne. Natomiast kapłani chorzy ubierają je jeżeli to możliwe; przynajmniej albę, albo komżę lub ubiór chórowy i stulę.

143. Kapłanów chorych umieszcza się wokół ołtarza, na miejscu bardziej dogodnym, na przygotowanych do tego krzesłach, zanim celebrans główny przyjdzie do ołtarza. Ci zaś, którzy mają zezwolenie, aby w czasie celebry mogli siedzieć, mogą z tego korzystać także przy koncelebry.

II. LITURGIA SŁOWA

144. Celebrans główny wszystko czyni i odmawia według wyżej podanego rytu koncelebry.

145. Współcelebransi zaś, o ile mogą, odmawiają na przemian z celebransem głównym modlitwy u stopni ołtarza i „Kyrie” oraz razem z nim recytują „Gloria” i „Credo”; natomiast wystarczy, że wysłuchają antyfony do introitu albę, albo wersetów przypadających między Lekcjami.

146. Lekcję, Epistolę i Ewangelię, w braku właściwego duchownego, który by je wygłosił, czyta jeden czy drugi z współcelebransów lub sam celebrans główny.

III. LITURGIA EUCHARYSTYCZNA

147. Po antyfonie do offertorium, współcelebransi przystępują, jeżeli mogą, do ołtarza i zanim celebrans główny odmówi modlitwę nad darami, ustawiają się wokół mensy lub blisko ołtarza, na miejscu bardziej dogodnym.

148. Modlitwy przy ofiarowaniu odmawia cicho sam celebrans główny.

149. Modlitwę nad darami odmawia sam celebrans główny, podczas gdy inni odpowiadają *Amen*. Także sam celebrans główny odmawia prefację, podczas gdy inni odpowiadają na dialog przed nią i wspólnie z nim mówią *Sanctus*.

150. Kanon odmawia się tak, jak wyżej wyłożone. Natomiast wszyscy współcelebransi są zobowiązani odmówić razem z celebransem głównym wszystko od *Hanc igitur* aż do: *Supplices* włącznie. Gesty jednak, wszyscy czy poszczególni, czynią jeżeli mogą.

151. Modlitwę Pańską odmawiają wszyscy współcelebransi, embolizm natomiast sam celebrans główny.

152. Jeżeli chorzy kapłani nie mogą dać sobie pocałunku pokoju, zanosi go każdemu celebrans główny.

153. Modlitwy przed Komunią odmawia cicho sam celebrans główny.

154. Obrzęd Komunii wybiera się bardziej dogodny z tych, które wyżej opisano. Jeżeli jednak wydawałoby się bardziej dogodne, celebrans główny po spożyciu poszczególnych postaci może sam udzielić Komunii pod obiema postaciami poszczególnym współcelebransom.

155. Po zakończonej Komunii współcelebransi wracają na swoje miejsca, jak na początku Mszy. Celebrans główny puryfikuje kielich i jak zwykle, wykonuje pozostałe czynności na zakończenie Mszy.

Kraków

tłumaczył KS. R. W.

Ks. Stanisław Szamota, Frydrychowice

MSZA Z LUDEM

2. Sobór Watykański jest dla Kościoła początkiem nowej epoki również w dziedzinie kultu. Wśród wiernych na ogół panuje mniemanie, że Mszę św. „odprawia” kapłan i tylko do niego wyłącznie należą funkcje z tym związane: jeżeli chodzi o mszę czytaną w dzień powszedni przy próżnym kościele — owszem. Inny charakter z natury rzeczy będzie miała msza parafialna w niedzielę. Będzie ją wtedy „odprawiała” w pewnym znaczeniu cała wspólnota „ludu świętego” zgromadzonego przy ołtarzu (*nos servi Tui, sed et plebs Tua sancta... offerimus*). Szkic niniejszy jest pobieżnym omówieniem problematyki obrzędowej mszy uroczystej (t.zn. z ludem) w oparciu o normy Konstytucji liturgicznej i pierwszą Instrukcję z dn. 26.9.1964 r.

Ponieważ istota reformy obrzędów mszalnych polega na przywróceniu mszy „z ludem”, jej charakteru społecznego, przez realizowanie zasady świadomego i czynnego uczestnictwa wiernych, dlatego i dotychczasowa pozycja kapłana ulega zmianie: art. 91 Instrukcji zapala „zielone światło” dla odprawiania twarzą do ludu. Obecnie msza odprawiana twarzą do ludu, jest nie tylko dozwolona, lecz wyraźnie polecona. Taka bowiem pozycja kapłana jest postulatem i zarazem symbolem ducha całej odnowy liturgicznej, a większość obecnych i przyszłych zmian obrzędowych we mszy, nie miałyby po prostu sensu, przy zachowaniu dotychczasowej pozycji kapłana, „obojętnej” wobec ludu Bożego.

UWAGI WSTĘPNE

Nowoczesna architektura sakralna, uwzględniając zasady odnowy liturgicznej, buduje kościoły w ten sposób, aby wierni mogli się zgromadzić w atmosferze rodzinnej, jak najbliżej ołtarza-stołu i pełnić na mszy tę rolę, jaka przysługuje z natury rzeczy ochrzczonej. Kościół zbudowany dla odnowionej liturgii, przedstawi nam się całkiem inaczej jak kościoły gotyckie czy barokowe, do których jesteśmy przyzwyczajeni.

Przy wejściu głównym empory organowej nie ma, ponieważ dla „organisty” jest przewidziane razem ze „scholą” inne miejsce, bliżej głównego ołtarza: natomiast przy wejściu głównym znajdują się, zakrystia oraz